

elnézést kell kérni azoktól a kivételesen tehetséges magyar tudósoktól, akik még ebben a remek könyvben sem kaptak helyet. Jó lenne, ha egyszer megjelenhetne egy bővített kiadás, amelyben ők is szerepelhetnének. Almásy Györgytől kezdve Hopp Ferencen, Keöpe Viktoron át Uray Gézáig. Fontos lenne, hogy egyszer az ő munkásságuk is bemutatásra kerüljön. Valaki esetleg támadhatja a szerzőt, hogy esetlegesen, szubjektíven mutatja be a kutatókat, például Kompolthy Jób oldalakat kapott, ugyanakkor Goldziher Ignác nem került be a könyvbe, de felesleges ilyesfajta rangsorolást keresni. Ebben az esetben valóban a szándék a fontos, hiszen évtizedek óta ez az első könyv, amely bár tudja, hogy kereteit szétfeszíti, de igyekszik mindenkit legalább megemlíteni.

A *Kelet népe vagyunk* ismeretterjesztő könyv, de a szó legjobb értelmében. Nem díszes, színes, ám valójában üres kötet, hanem élvezetes olvasmány, sok információval, érdekességgel, ajánló bibliográfiával, sokaknak ismeretlen utazók életrajzával. Talán lehetett volna terjedelmesebb is, olvasmányossága elbírta volna. De természetesen így is jó könyv, szép, de nem hivalkodó köntösben. És ami talán a legfontosabb: olyan embereket mutat be, állít példaképnek, akik dicsőséget szereztek nemcsak hazájuknak, hanem a tudományos világnak is. Ők valódi ellentétei a mai idők antihőseinek. Mert az itt bemutatott magyar Kelet-kutatókra tényleg fel lehet nézni.

TULOK PÉTER

(Helikon Kiadó, Budapest, 2007,
180 oldal, 3490 Ft)

Művészet

A fotográfia története

Az igazán jó ismeretterjesztő könyvek azok, amelyek nem veszik eleve adottnak tárgyakat, hanem rákérdeznek annak mibenlétére, és nem

tartják természetesnek témájuk történetét, hanem annak időbeli változását is többféleképpen, egymással párhuzamosan tudják leírni. Az „akadémikus” tudománytörténettel ellentétben az ilyen művek sokkal több olyan információt kínálnak az

olvasóknak, amelyek napjaink világértési horizontján megfelelő tájékoztatást nyújtanak.

A *fotográfia története* ebbe a kategóriába tartozik, s már csak ezért is hasznos olvasmánya lehet mindenkinek, aki kultúrtörténeti, tudománytörténeti összefoglalást akar kapni – miről is? Hiszen – s ezért emeltem ki, hogy az olvasó számára hasznos, ha a szerző nem veszi eleve adottnak tárgyat – van alakulástörténete a vizualitás elméletének és gyakorlatának, a képi befogadásnak; a képi rögzítések módszereinek; a fotótechnikai eljárásoknak; a fotográfiai képi megsterkesztésének. Ezek a történetek sokszor egymással párhuzamosan haladnak, erős hatást gyakorolva egymásra, úgy azonban, hogy önállóan is léteznek.

Igaz, ha mindezen témáknak a teljes történetét meg kívánjuk írni, akkor egy vaskos kötetekből álló sorozatot tervezhetünk. Szükséges tehát mindenképpen a téma határainak szűkítése, a bemutatásra kiválasztott nézőpont meghatározása. A két szerkesztő – a két éve elhunyt Kolta Magdolna és Tóry Klára fotótörténész – számomra nagyon rokonszenves nézőpontot választott: a hétköznapi olvasó vizuális kultúráját szeretnék csiszolni oly módon, hogy közérthetően szólnak azokról az összetett folyamatokról, amelyek

napjaink képi (fényképi) reprodukciós dömpingjéhez vezettek.

Az előzmények között a képrögzítési eljárások típusai szerinti felosztás alapján foglalkoznak az árnyképek készítésével, a hatalmas panorámaképek fénykorával, a *laterna magica* kialakulásával és a vetítés népszerűvé válásával, valamint a kép „megmozdításának” első kísérleteivel. Mindezen képrögzítési és képkalkotási technikáknál nemcsak a technikai megoldások leírását kapjuk, hanem kiemelt szempontként annak a társadalmi elvárásnak a bemutatását is, amely létrehívta és divatosá, kelendővé tette az újításokat.

Az előzmények bemutatását magának a fotográfiának immár szűkebb értelemben vett története követi két nagy fejezetben. Az első Daguerre 1837. évi sikeres kísérletétől az 1920-as, 1930-as évekig, Man Ray és Edward Weston munkásságáig tart. A második, számunkra fontosabb és e könyvben is hangsúlyosabb fejezet a világhírű magyar, illetve magyar származású fotográfusok pályáját, alkotási módszereit tárja elénk Szathmári Pap Károlytól Klösz Györgyön, Székely Artúron, Moholy-Nagy Lászlón és Pécsi Józsefen keresztül Robert Capáig és Lucien Hervéig, a kezdetektől, az 1850-es évektől az 1960-as évekig. Fontosnak tartom, hogy nemcsak

róluk, hanem tőlük, a fényképészek-től is olvashatunk hosszabb-rövidebb idézeteket feljegyzéseikből, esszéikből, a művészetük lényegét meghatározó írásaikból.

Egy művészeti ág bemutatásához kényszerűen alkalmazni kell egyfajta tematikus szűkítést; itt az időhatárok kialakítása, s csak a leginkább kiemelkedő alkotók bemutatása jelentette a válogatás alapjait. Nyilván közrejátszott ebben, hogy az írások a Digitális Fotómagazinnal közreadott sorozatokból származnak, ám itt éppen egy nagyon jól sikerült példáját láthatjuk annak, hogy ügyes szerkesztési munkával miként lehet különböző műfajokat átalakítani egymásba. Bizonyára lesznek az olvasók között, akik hiányolják majd egyes témák vagy alkotók bemutatását, ám az előadásmód jól megválasztott nézőpontja megvédi a szerkesztők válogatási eljárását. Sajnálatos viszont, hogy a könyvben – amely nagyon szép kivitellű, a sűrű illusztrációs anyag sokrétű és izgalmas – bántó sajtóhibák maradtak, melyek az esztétikai összehatást is rontják. Koncentráljunk ezért elsősorban a csodálatos képekre, az összefüggések bemutatására és a jól használható adatokra.

THIMÁR ATTILA

(Szerkesztette Kolta Magdolna és Tőry Klára, Digitálfoto Kft., Budapest, 2007, 288 oldal, 4500 Ft)

SCOTT MCCLOUD:

A képregény felfedezése

Lassan talán már végleg magunk mögött tudjuk azokat az ínséges időket, amikor a képregény műfaján belül vagy annak határvidékén megjelent kiadványokról írva kötelező volt búsongani a méltatlan hazai viszonyok felett. Hogy nincs igazi közönsége/közössége ennek a sajátos (szub)kultúrának, hogy a többség szemében gyermeteg szellemi táplálékkiegészítő csupán a képkockákba varázsolt történetek világa. Bár túlzás lenne azt állítani, hogy a fentebb sorolt sirámok okai teljesen megszűntek volna, kétségtelen, hogy az elmúlt pár évben jelentős és előremutató változások történtek. E kedvező folyamatok elősegítésében mindenféleképpen elismerés illeti a Nyitott Könyvműhelyt, hiszen Artcomix sorozatuk számos olyan kiadvánnyal örvendeztette meg a magyar közönséget (Buzzati *Képes poémájának* újrakiadásától kezdve Aleksandar Zograf ironikus-abszurd balkáni életképein át a frissen megjelent *Persepolis* című kötetig, mely egy iráni kislány nézőpontján keresztül adja vissza az iszlám ország hétköznapijait), amelyek létezésükkel igazolják azokat, akik hisznek a képregény műfajában rejlő művészi lehetőségekben.

Az Artcomix sorozatnak köszönhetjük Scott McCloud figye-